

ELi ja Lääne-Balkani tippkohtumine

Brüsseli deklaratsioon, 18. detsember 2024

Meie, Euroopa Liidu (EL) ja selle liikmesriikide juhid, leppisime täna pärast Lääne-Balkani partneritega konsulteerimist kokku järgmises.

1. Ülemaailmse geopoliitilise olukorra radikaalse muutumise, Venemaa Ukraina-vastase agressioonisõja ja Lähis-Ida konflikti kontekstis ning ELi uue juhtimistsükli alguses on Euroopa Liidu ja Lääne-Balkani strateegiline partnerlus olulisem kui kunagi varem.
2. Meil on ühine tulevik ja me seisame silmitsi pakiliste probleemidega, millest saame üle ainult üheskoos. Meie ülesanne on rajada kodanike jaoks rahulik ja jõukas tulevik, mis põhineb ühistel põhimõtetel ja väärtustel ning ühistel huvidel.
3. Lääne-Balkani tulevik on meie liidus. Kinnitame veel kord oma täielikku ja ühemõttelist pühendumust Lääne-Balkani partnerite väljavaatele saada Euroopa Liidu liikmeks.
4. Laienemine on geostrateegiline investeering rahusse, julgeolekusse, stabiilsusesse ja jõukusesse, nagu on märgitud Granada deklaratsioonis. Laienemisprotsess on muutunud dünaamilisemaks ja pärast meie viimast tippkohtumist on tehtud märkimisväärsed edusamme. Oleme ühiselt huvitatud ühinemisprotsessi kiirendamisest partnerite usaldusväärsete reformide, õiglase ja range tingimuslikkuse ning saavutatust lähtumise põhimõtte alusel.

5. EL tervitab Lääne-Balkani partnerite otsustavust austada ja järgida Euroopa põhiväärtusi ja põhimõtteid kooskõlas rahvusvahelise õigusega ning taaskinnitatud pühendumust demokraatia, põhiõiguste ja -väärtuste ning õigusriigi põhimõtte ülimuslikkusele. Toimiva demokraatia tagamiseks on otsustava tähtsusega õigusriik, väljendusvabadus, sõltumatu ja pluralistlik meedia, sooline võrdsuslikkus ning kodanikuühiskonna tugev roll. Sellega seoses räägivad teod rohkem kui sõnad, sest partnerid võtavad vastutuse ja viivad ellu vajalikke reforme, eelkõige põhivaldkondades. EL kutsub partnereid üles tagama vähemuste õigused ja võrdse kohtlemise. Jätkame oma partnerite jõupingutuste toetamist võitluses organiseeritud kuritegevuse ja korrupsiooni vastu.
6. Euroopa geopoliitiline kontekst nõuab meilt kõigilt ühtsust ja solidaarsust, et toetada kindlalt Ukrainat ja kaitsta reeglitel põhinevat rahvusvahelist korda. ELi tegevuse toetamine on endiselt selge märk meie Lääne-Balkani partnerite strateegilisest suunast. EL jätkab mitmepoolsusesse panustamist ja koostööd partneritega, et toetada rahvusvahelist õigust. Tunnustame neid Lääne-Balkani partnereid, kes on juba saavutanud täieliku kooskõla ELi ÜVJPga, ning kutsume neid, kes ei ole selleni veel jõudnud, tungivalt üles esimeste eeskuju järgima. Rõhutame, et tähtis on täielikult rakendada piiravaid meetmeid ja parandada nende jõustamist ning ennetada nendest kõrvalehoidmist. Me tervitame partnerite jätkuvat pühendumust ELi ühisele julgeoleku- ja kaitsepoliitikale (ÜJKP), sealhulgas panust ELi missioonidesse ja operatsioonidesse.
7. Peame tugevdama oma koostööd ja strateegilisi partnerlusi rände haldamisel, mis on ühine väljakutse ja vastutus ning üks peamisi prioriteete. Tunnustame tehtud edusamme, kuid viisapoliitika ühtlustamiseks, rändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamise, inimkaubanduse ning raske ja organiseeritud kuritegevuse kõigi vormide vastu võitlemiseks on vaja täiendavaid otsustavaid meetmeid. Kohustume tugevdama oma koostööd terrorismivastase võitluse ja vägivaldse äärmusluse vastu võitlemisel.
8. EL on võtnud kohustuse lähendada Lääne-Balkanit ELile juba laienemisprotsessi ajal. Lääne-Balkani järkjärguline integreerimine on erinevates poliitikavaldkondades juba alanud, millega tehakse ettevalmistusi ühinemiseks ja tuuakse kodanikele tagasipöörataval ja tulemuspõhisel viisil konkreetset kasu.

9. Lääne-Balkani majanduskasvu kava võib piirkonna majanduskasvu järgmisel kümnendil kahekordistada. See kiirendab sotsiaal-majanduslikku lähenemist Lääne-Balkani ja ELi vahel, tingimusel et partnerid rakendavad ELiga seotud reforme. Me tunnustame viit partnerit komisjoni poolt heaks kiidetud reformikavade ettevalmistamise ja esitamise eest – need on majanduskasvu kava rakendamise aluseks. Me tunnustame ja õnnitleme neid partnereid, kes on juba ühinenud ühtse euromaksete piirkonnaga (SEPA), mis vähendab inimeste jaoks tehingukulusid. Loodame, et teised ühinevad peagi. Tervitame piirkonnas tehtud ühistööd 11 prioriteetse piiriületuspunkti ajakohastamiseks ja innustame seda tööd kiirendatud tempos jätkama. EL loodab, et Lääne-Balkani partnerid edendavad piirkondlikku majandusintegratsiooni ühise piirkondliku turu kaudu, mis on lähtekohaks ja eeltingimuseks nende tihedamal integreerumisel ELi ühtse turuga.
10. EL jätkab oma Lääne-Balkani partnerite toetamist, et aidata leevendada mõju, mida Venemaa Ukraina-vastane agressioonisõda avaldab nende majandusele, ühiskonnale ja julgeolekule. Me jätkame toetamist ühinemiseelse abi instrumendi, majandus- ja investeerimiskava, energiatoetuspaketi ja Euroopa rahutagamisrahastu kaudu.
11. EL kinnitab taas oma pühendumust Lääne-Balkaniga tehtava julgeoleku- ja kaitsealase dialoogi ja koostöö arendamisele ja tugevdamisele. Meil on hea meel, et sel aastal lepidi esimeste partneritega kokku **julgeoleku- ja kaitsepartnerlustes** ning et Euroopa rahutagamisrahastu toetus tugevdab julgeolekut ja vastupanuvõimet piirkonnas. EL toetab piirkonda jätkuvalt võitluses hübriid- ja küberohtudega ning välisriigist lähtuvate infomanipulatsioonide ja sekkumistega, nagu Venemaa narratiivid ja desinformatsioon Venemaa Ukraina-vastase agressioonisõja kohta.

12. Euroopa Liidu keskmis on leppimine, kaasav piirkondlik koostöö ja heanaaberlikud suhted. Määrava tähtsusega on seega rahvusvaheliste lepingute, sealhulgas Kreekaga sõlmitud Prespa kokkuleppe ja Bulgaariaga sõlmitud sõpruse, heanaaberlikkuse ja koostöö lepingu rakendamine heas usus ja reaalsete tulemustega. Tuleb veel teha otsustavaid täiendavaid jõupingutusi leppimise ja piirkonna stabiilsuse suurendamiseks ning leida ja rakendada lõplikke, kaasavaid ja siduvaid lahendusi partnerite piirkondlikele ning kahepoolsetele vaidlustele ja küsimustele, mille põhjused peituvad minevikupärandis, kooskõlas rahvusvahelise õiguse ja väljakujunenud põhimõtetega, sealhulgas õigusjärgluse küsimusi käsitleva lepinguga, samuti teadmata kadunuks jäänud isikute seni lahendamata juhtumitele ja sõjakuritegudega seotud küsimustele.
13. Asjaolu, et Priština ja Belgradi vahelised suhted ei ole normaliseerunud, pärsib mõlemat partnerit. Tuleb rakendada ELi vahendatud Belgradi ja Priština dialoogi raames saavutatud kokkuleppeid, eelkõige normaliseerimisele suunatud lepingut ja selle lisa. EL tuletab meelde, et Lääne-Balkani reformi- ja kasvurahastust antava toetuse eeltingimus on see, et pooled osalevad konstruktiivselt, selgelt mõõdetavate edusammude ja käegakatsutavate tulemustega oma suhete normaliseerimises.
14. EL jääb piirkonna lähimaks partneriks, peamiseks investoriks ja kaubanduspartneriks ning peamiseks rahastajaks. Usaldame oma Lääne-Balkani partnereid, et nad teevad selle üldsusele nähtavaks ning väljendavad sõnade ja tegude kaudu oma pühendumust ELi väärtustele ja reformidele, mida toetab ELi strateegiline kommunikatsioon.
15. Pärast oktoobris Budapestis toimunud edukat tippkohtumist jääme ootama järgmisel aastal Tiranas toimuvat Lääne-Balkani piirkonna esimest Euroopa poliitilise ühenduse tippkohtumist, sest see platvorm on jätkuvalt oluline foorum juhtide vahelisteks põhjalikeks aruteludeks meie maailmajao rahu, julgeoleku, stabiilsuse ja majandusarengu teemal.
- ***
16. Me tervitame Lääne-Balkani partnerite ühinemist käesoleva deklaratsiooni ja selle lisaga tulemuste ja prioriteetide kohta.
-

TULEMUSED JA PRIORITEEDID

1. LÄÄNE-BALKANIGA INTEGRATSIOONI TÕHUSTAMINE LÄBI MAJANDUSKASVU KAVA

- 6 miljardi euro suuruse **Lääne-Balkani reformi- ja kasvurahastu** raames peab iga partner esialgsete eelmaksete saamiseks ratifitseerima kaks lepingut.
- Lääne-Balkani partnerid peavad rakendama oma **reformikavad** ning tegema edusamme reformi- ja kasvurahastu raames kindlaks määratud tingimuste osas. Üks seni puuduv reformikava tuleks esitada komisjonile võimalikult kiiresti.
- Lääne-Balkani partnerid peavad piirkondliku koostöönõukogu koordineerimisel jätkama **ühise piirkondliku turu** rakendamist ning säilitama konstruktiivse koostöö **Kesk-Euroopa vabakaubanduslepingu (CEFTA)** raames.
- Lääne-Balkani partnerid peavad kiiresti ratifitseerima ja rakendama **viienda õpirändelepingu, mis käsitleb juurdepääsu kõrgharidusele ja vastuvõttu kõrgkooli Lääne-Balkanil**, ning rakendama täielikult ja edasiste viivitusteta varasemad täitmata lepingud. Võimalikult kiiresti tuleks ratifitseerida ID-kaardiga reisimist käsitlev leping.
- EL on valmis vaatama läbi majanduskasvu kava alusel tehtud täiendavad ettepanekud tõhustamiseks Lääne-Balkani majanduslikku integratsiooni ELiga, tingimusel et partnerid rakendavad oma reformikavad, viivad oma õigusaktid vastavusse ELi ühtse turu normidega ning avavad asjaomased sektorid ja valdkonnad kooskõlas ühise piirkondliku turuga kõigile oma naabritele, säilitades täielikult ELi ühtse turu terviklikkuse ja võrdsed võimalused.

Transport

- Integreerimise edendamiseks peaksid Lääne-Balkani partnerid tegema ambitsioonikaid reforme kestliku **transpordi** valdkonnas kooskõlas transpordiühenduse lepingust tulenevate kohustustega. Lääne-Balkani partneritelt eeldatakse uute tegevuskavade vastuvõtmist, et viia raudtee-, maantee-, liiklusohutus- ja veetranspordivaldkond ning transpordi hõlbustamise valdkond vastavusse ELi *acquis*'ga.
- EL toetab asjakohase ELi *acquis*' vastuvõtmise alusel Lääne-Balkani partnerite integreerimist **ELi maantee- ja raudteetranspordi** turule, pöörates erilist tähelepanu reformikavade kohastele reformimeetmetele.
- Piiriületuste kiiremaks, tõhusamaks, ohutumaks ja turvalisemaks muutmiseks peaksid EL ja Lääne-Balkani partnerid tegema tööd **ELi ja Lääne-Balkani roheliste transpordikoridoride** rakendamiseks, et kohaldada neid kõigil asjaomastel piiridel, järgides samal ajal täielikult ELi *acquis*'d ja menetlusi.
- Lääne-Balkani partnerid peaksid koostöös naabruses asuvate ELi liikmesriikidega töötama **roheliste transpordikoridoride tõhustamise, tollikoostöö parandamise ja piiripunktide / ühiste piiriületuspunktide ajakohastamise tegevuskava** rakendamise nimel, pannes aluse 11 prioriteetse piiriületuspunkti ajakohastamisele.
- Komisjoni kutsutakse üles eraldama 11 prioriteetse piiriületuspunkti jaoks rahalisi vahendeid **ohutu ja kestliku transpordi programmi** raames.
- Kestliku ühenduvuse edendamiseks peaksid Lääne-Balkani partnerid tegema täiendavaid jõupingutusi oma transpordivõrkude ajakohastamiseks, tuginedes TEN-T standarditele. Nad peaksid prioriseerima projekte, mis on seotud TEN-T laiendatud põhivõrgu ja üldvõrguga, taastades seeläbi reisirongiühenduse piirkonnas ja ELi naabritega ning laiendades seda. EL toetab seda tööd.

Roheline tegevuskava

- Lääne-Balkani partnerid peaksid **täielikult rakendama** piirkonna **roheline tegevuskava**, sealhulgas kliimakohustused, mis tulenevad Pariisi kokkuleppest, energiaühendusest ja Sofia deklaratsioonist Lääne-Balkani roheline tegevuskava kohta. Lääne-Balkani partnerid peaksid kokku leppima uues tegevuskavas, mis on suunatud peamistele reformidele ja projektidele.
- EL jätkab selle töö toetamist, sealhulgas projekti „**EU4Green**“ kaudu. Tegevuskava läbivaatamise raames peaksid Lääne-Balkani partnerid tegema kindlaks strateegilised vajadused, mis võiksid olla projektiga „EU4Green“ hõlmatud.
- EL jätkab piirkonna toetamist **ringmajanduse** edasiarendamisel, eesmärgiga tegeleda eelkõige jäätmete, ringlussevõtu, kestliku tootmise ja ressursside tõhusa kasutamisega, et kaitsta piirkonna **elurikkust** ja ökosüsteemi teenuseid ning kaitsta ja taastada looduslikku rikkust ning **võidelda** õhu, vee ja pinnase **saastamisega**, mis on Lääne-Balkani kodanike jaoks suur probleem.
- Lääne-Balkani partnerid peaksid tegema tööd piirkonna **süsinikuheite vähendamiseks**. EL toetab seda tööd, sealhulgas tehnilise abi kaudu.
- EL toetab piirkonda **kliimapoliitika ning energiasüsteemi ümberkujundamise poliitika**, sealhulgas heitkoguste põhjalikul seirel, aruandlusel ja kontrollil põhineva CO₂ hinnastamise väljatöötamisel ja rakendamisel, et kiirendada rohepööret ja saavutada vajalik heitkoguste vähendamine usaldusväärsel, kulutõhusal ja õiglasel viisil ning hõlbustada lähenemist ELi heitkogustega kauplemise süsteemile (HKS). Lääne-Balkani partnerid peaksid viima oma kliima valdkonna õigusaktid veelgi enam vastavusse *acquis*'ga ning võtma vastu riiklikud energia- ja kliimakavad. Lääne-Balkani partnerid peavad jätkama oma õigusaktide vastavusse viimist ELi energiavaldkonna *acquis*'ga, et integreerida oma turg Euroopa ühtse turuga, sealhulgas elektrituru liitmise kaudu.
- Rohelise tegevuskava ambitsioonikate ja eluliste eesmärkide saavutamiseks kutsutakse Lääne-Balkani toetusesaajaid üles eraldama sellele projektile piisavalt ja kvalifitseeritud inimressursse.

Digitaalne ühtne turg

- EL ja Lääne-Balkani partnerid peaksid jätkama tööd, mis puudutab integratsiooni ELi **digitaalse ühtse turuga**, ja jätkama asjaomase digivaldkonna *acquis* ülevõtmisega.
- Koosõlas ELi ja Lääne-Balkani partnertite vaheliste **andmeside rändlusteenuste hindade vähendamisega** alates 1. oktoobrist 2023 peaksid Lääne-Balkani partnerid jätkama kokkulepitud järkjärgulist vabatahtlikku tasude vähendamist. Täiendavaid jõupingutusi on vaja selleks, et töötada välja pikaajaline rändluse kord, et kaasata see piirkond ELi „rändle nagu kodus“ piirkonda.
- Lääne-Balkani partnerid peaksid suurendama oma jõupingutusi **digiülemineku ja meedia** valdkonnas, eelkõige küberturvalisuse reformide alal, viies oma õigusaktid[...] vastavusse küberturvalisuse 2. direktiiviga ning tagades 5G-võrkude turvalisuse tagamist käsitleva ELi meetmepaketi tervikliku rakendamise kaudu 5G-võrkude turvalise kasutuselevõtu.
- Lääne-Balkani partnerid peaksid edendama **algatuse „WiFi4WB“** rakendamist, mis pakub kodanikele ja külastajatele vaba juurdepääsu WiFi-ühendusele kogu piirkonna kohalike omavalitsuste avalikes kohtades. Komisjon toetab selle algatuse elluviimist aastatel 2025–2026 algatuse „EU4Digital“ kaudu.
- Lääne-Balkani partnerid peaksid võtma kasutusele tippkeskustena toimivad **ELi digitaalse innovatsiooni keskused**, mille eesmärk on pakkuda VKEdele digiülemineku valdkonnas eksperditeadmisi ja abi, tuginedes ka liikmesriikide sellekohasele kogemusele. EL tagab selle rahastamise programmist „Digitaalne Euroopa“.
- ELi ja Lääne-Balkani vahelisi **andmevooge** tuleks hõlbustada, viies partnerite normid vastavusse ELi isikuandmete kaitse standarditega ja asjakohase *acquis*’ga.

Tööstuse tarneahelad

- **Lääne-Balkani partnerid** peaksid jätkama tööd ELi **kriitilise toorme** väärtusahela osaks saamise suunas, sealhulgas arendades asjakohaseid tööstusharusid kooskõlas ELi standardite ja turulepääsu võimalustega.
- Lääne-Balkani partnerid peaksid tegema ELiga tihedamat koostööd asjaomastes tööstussektorites, et tugevdada koostoimet ja ettevõtete integreerumist. Selline integreerumine toetaks riiklikke tööstuseesmärke ja -sihte, suurendaks piirkondlikku konkurentsivõimet ning meelitaks piirkonda kestlikke investeeringuid.

2. TUGEVA MAJANDUSLIKU ALUSE LOOMINE TULEVIKUKS JA ÜHINE TEGELEMINE VENEMAA UKRAINA-VASTASE AGRESSIOONISÕJA NEGATIIVSE MÕJUGA

Energia

- EL jätkab oma tegevust ühinemiseelse abi rahastamisvahendi, majandus- ja investeerimiskava ning energiatoetuspaketi kaudu.
- Lääne-Balkani partnerid peaksid kasutama ELi mehhanismi **gaasi ja veeldatud maagaasi** ühisostudeks, et vähendada oma sõltuvust Venemaa gaasist.
- Lääne-Balkani partnerid peaksid kasutama võimalust, et EL avab neile oma **elektrituru** tingimused, et nad viivad läbi vajalikud regulatiivsed reformid.

Majandus- ja investeerimiskava (EIP)

- **EIP kaudu antav toetus** koosneb 9 miljardist eurost, mida antakse toetustena ja mida rahastatakse IPA IIIst, ja kuni 20 miljardist eurost investeeringutena ajavahemikul 2021–2027, ning on rakendamise lõppjärgus. Piirkonnale ette nähtud peaaegu 30 miljardi euro suurusest investeerimispaketist on EL seni heaks kiitnud 5,4 miljardit eurot toetustena investeeringuteks, mille väärtus on üle 17,55 miljardi euro, sealhulgas EIP alla kuuluvale 68 investeerimisalasele juhtprojektile.

- **Lääne-Balkani** partnerite **majandus- ja investeerimiskava ning rohe- ja digitaalarengu tegevuskava** rakendamine jätkub ning see peaks tuginema ELi parimatele tavadele, et tagada kavade kulutõhusus. Lääne-Balkani partnerid jätkavad asjakohaste investeerimis- ja projektiettepanekute ettevalmistamist nende rakendamiseks, muu hulgas Lääne-Balkani investeerimisraamistiku kaudu.

3. ELI POOLT LÄÄNE-BALKANIGA TEHTAVA POLIITILISE JA POLIITIKAVALDKONDADEGA SEOTUD KOOSTÖÖ, SEALHULGAS ÜHISE VÄLIS- JA JULGEOLEKUPOLIITIKA (ÜVJP) VALDKONNA KOOSTÖÖ KIHRENDAMINE JA EDASINE SÜVENDAMINE

Poliitiline koostöö

- EL kiirendab ja süvendab veelgi oma poliitilist ja poliitikavaldkondadega seotud koostööd Lääne-Balkani partneritega, muu hulgas korraldades korrapäraseid ELi ja Lääne-Balkani tippkohtumisi, kutsudes partnereid osalema ELi kõrgetasemelistel üritustel ja korrapärastel ÜVJP dialoogidel, laiendades koostööd mitmepoolsetel foorumitel ning vahetades teavet enne ja pärast välisasjade nõukogu istungeid.
- Lääne-Balkani partnerid, kes ei ole seda veel teinud, peaksid tegema kiireid ja püsivaid edusamme, et saavutada **täielik vastavusse viimine ELi ÜVJPga ja selle rakendamine**, sealhulgas ELi piiravate meetmete ja nende jõustamisega.

Julgeoleku- ja kaitsekoostöö

- EL toetab piirkonna julgeolekut, sealhulgas oma ÜJKP operatsiooni **EUFOR Althea** ning missiooni **EULEX** kaudu.
- Sel aastal lepidi kahe partneriga kokku **esimesed julgeoleku- ja kaitsepartnerlused**, mis hõlmavad kogu kahepoolset koostööd julgeoleku- ja kaitsevaldkonnas. EL on valmis laiendama seda uut poliitilist raamistikku teistele partneritele, kelle poliitika on ELi ÜVJPga täielikult kooskõlas.

- EL jätkab koostööd Lääne-Balkani piirkonnaga, et arendada edasi piirkonna kaitsevõimeid ja kaitsealast suutlikkust, sealhulgas **Euroopa rahutagamisrahastu** kaudu. Praeguseks on Euroopa rahutagamisrahastust saanud **kahepoolset toetust** kolm Lääne-Balkani partnerit. Euroopa rahutagamisrahastust toetatakse ka Balkani meditsiinilist sihtjõudu. Alates 2022. aastast aitab 6 miljoni euro suurune abimeede kaasa alalise organisatsiooni ja selles osalevate ELi-väliste riikide suutlikkuse ja võimekuse arendamise eesmärkide saavutamisele. Alates Euroopa rahutagamisrahastu loomisest 2021. aastal on Lääne-Balkanile antud toetust kokku 61 miljonit eurot, mis on kooskõlas **vastastikuse kohustusega tugevdada dialoogi ja koostööd julgeoleku- ja kaitsevaldkonnas**.
- Lääne-Balkani partnerid peaksid jätkama tõhusate vahendite väljatöötamist **Lääne-Balkani piirkondlikuks koostööks julgeoleku ja kaitse valdkonnas**.

Vastupanuvõime suurendamine

- EL jätkab koostöös Lääne-Balkani partneritega kollektiivse küberturvalisuse **tõhustamist**, sealhulgas koordineeritud diplomaatiliste jõupingutuste, operatiiv- ja tehnilise toe kaudu ning piirkonna kaasamise kaudu ELi struktuuridesse, poliitikasse ja protsessidesse.
- Lääne-Balkani partnereid julgustatakse oluliste või ulatuslike küberintsidentide korral kasutama **ELi küberturvalisuse reservi**. Reserv muutub neile kättesaadavaks pärast kübersolidaarsuse määruse ametlikku vastuvõtmist. Sellega seoses peaksid nad kaaluma programmi „Digitaalne Euroopa“ kehtivate assotsieerimislepingute muutmise algatamist, et võimaldada neil seda mehhanismi kasutada.
- Lääne-Balkani partnerid peaksid suurendama oma jõupingutusi **küberturvalisuse õigusraamistike** loomiseks.
- Partneritel, kes ei ole seda veel teinud, palutakse võimalikult kiiresti nimetada **kübersaadikud**, et veelgi soodustada koostööd küberdiplomaatia valdkonnas.

- **Lääne-Balkani kübersuutlikkuse keskus**, mille eesmärk on saada kübersuutlikkuse suurendamise piirkondlikuks keskuseks koos Lääne-Balkani piirkonnaga ja selle piirkonna hüvanguks, jätkab küberkerksuse suurendamisel piirkondliku koostöö ja koordineerimise edendamist küberturvalisuse, küberkuritegevuse vastase võitluse ja küberdiplomaatia alaste koolituste kaudu.
- EL tõhustab koostööd piirkonnaga **ELi küberdiplomaatia meetmete kogumi** raames, eelkõige seoses pahatahtliku kübertegevuse ennetamise, tõkestamise ja sellele reageerimise vahenditega, sealhulgas diplomaatiliste meetmete abil.
- Lääne-Balkani partnerid peaksid laiendama koostööd **Euroopa Liidu Küberturvalisuse Ameti (ENISA)** ja **Euroopa küberturvalisuse pädevuskeskusega (ECCC)** ning toetama **piirkondlikku koostöönõukogu** tema töös.
- EL toetab Lääne-Balkani partnereid võitluses hübriidohtudega, eelkõige **välisriigist lähtuvate infomanipulatsioonide ja sekkumistega**, nagu Venemaa narratiivid ja desinformatsioon Venemaa Ukraina-vastase agressioonisõja kohta. Sellega seoses tugevdab EL veelgi oma koostööd Lääne-Balkani partneritega, et **suurendada vastupanuvõimet ka** meedia professionaalsuse ja meediapädevuse edendamise teel ning ELi ja Lääne-Balkani suhteid ning eelkõige laienemisprotsessi käsitleva **strateegilise kommunikatsiooni** mõju suurendamise teel.
- Lääne-Balkani partnerid peaksid ELi käsitlevat **teavet esitama** objektiivselt ja ühemõtteliselt ning jätkama välisriigist lähtuvate infomanipulatsioonide ja sekkumiste, sealhulgas desinformatsiooni levitamisega tegelevate kanalite sulgemist.

ELi integratsiooni sotsiaalne mõõde: inimestevahelised kontaktid ja noortele suunatud meetmed

- Tiranas on avatud **Euroopa Kolledži** uus haru, mis on hakanud pakkuma tudengitele eksperditeadmisi ELi küsimustes, aidates samal ajal levitada/rakendada piirkondlikke eksperditeadmisi. Euroopa Kolledž alustab 2025. aasta veebruaris ka laienemispartnerite esimest diplomaatilist programmi, milles osalevad Lääne-Balkani noored diplomaadid ja mida toetab EL.

- Kooskõla **Euroopa sotsiaalõiguste sambaga** on võti inimesekesksele lähenemisviisile tulevaste liikmesriikide ELiga integreerumise teel. Hästi toimivad tööturu struktuurid ja institutsioonid, tõhusad sotsiaalkaitstesüsteemid ja tugev sotsiaaldialoog on eduka ELiga ühinemise protsessi jaoks üliolulised.
- EL toetab jätkuvalt Lääne-Balkani **avalike haldusasutuste** reforme ja **suutlikkuse suurendamist**, tehes seda eelkõige toetuste, mestimise ning piirkondliku avaliku halduse kooli kaudu.
- Lääne-Balkani partnerid peaksid kiirendama **Lääne-Balkani innovatsiooni, teadusuuringute, hariduse, kultuuri, noorte ja spordi tegevuskava** rakendamist.
- EL jätkab Lääne-Balkani partnerite järkjärgulist kaasamist sellistesse ELi programmidesse nagu „Erasmus+“ ja **Euroopa solidaarsuskorpus** ning avab **Euroopa ülikoolide algatuses** osalemise kõigile Lääne-Balkani partneritele, et luua täiendavaid võimalusi **noortele**.
- Lääne-Balkani partnerid peaksid rakendama **noortegarantiid** ja innovatsiooni toetavaid meetmeid, mille eesmärk on vähendada piirkonnas oskuste mittevastavust tööturu vajadustele ja ajude äravoolu.
- **Piirkondlik noorte koostööamet** töötab selle nimel, et tõhustada noorte koostööd ja aktiivset osalemist Lääne-Balkanil, toetades dialoogi leppimise suunas.

4. EBASEADUSLIK RÄNNE, TERRORISMIVASTANE VÕITLUS, VÕITLUS ORGANISEERITUD KURITEGEVUSE JA KORRUPTSIOONI VASTU NING ÕIGUSKÜSIMUSED

Rände haldamine

- Lääne-Balkanit käsitleva ELi tegevuskava rakendamisel on tehtud märkimisväärsed edusamme. Tänu koordineeritud tegevusele on üldine **rändesurve** Lääne-Balkani rändeteel 2024. aasta esimese kümne kuuga 2023. aastaga võrreldes 80% võrra vähenenud. Siiski on vaja teha täiendavaid jõupingutusi, et jätkata **õigusaktide vastavusse viimist ELi acquis' ning ELi rände- ja varjupaigaleppega**, kuna rändetee on endiselt kasutuses.

- Oluline ELi rahaline toetus võimaldab partneritel tugevdada oma rändesüsteeme, tuginedes terviklikule lähenemisviisile, mis kajastab nende ühinemisperspektiivi. Toetust antakse selleks, et võimaldada **tõhustada varjupaiga- ja vastuvõtusüsteeme, tugevdada piirikaitset, võidelda organiseeritud kuritegelike** rühmituste ja muude kuritegelike võrgustikega, eelkõige sellistega, mis tegelevad rändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamisega, ning teha tööd Lääne-Balkanilt päritoluriikidesse tagasi saatmise nimel. EL peab tervitatavaks, et mõne partneriga allkirjastati halduslepingud, millega antakse neile vaatleja staatus Euroopa rändevõrgustikus.
- EL tervitab asjaolu, et kogu Lääne-Balkani piirkonna elanikud saavad nüüd Schengeni alale reisida **viisavabalt**.
- EL tervitab edusamme, mida mitmed Lääne-Balkani partnerid on teinud kiireks vastavusseviimiseks **ELi viisapoliitikaga**, mis hõlmab majanduskasvu kava kohastes reformikavades võetud kohustusi, ning uute Frontexi staatust käsitlevate kokkulepete sõlmimisel. Selliseid jõupingutusi tuleks jätkata.

Ebaseaduslik ränne

- EL ja Lääne-Balkani partnerid jätkavad ühiseid jõupingutusi **ELi Lääne-Balkani tegevuskava** täielikuks rakendamiseks, sealhulgas piirihalduse, rändajate ebaseadusliku üle piiri toimetamise ja inimkaubanduse vastase võitluse, päritoluriikidesse tagasisaatmise väljatöötamise ning abivajajatele rahvusvahelise kaitse kättesaadavuse tagamise valdkonnas.
- Lääne-Balkani partnerid peaksid veelgi tõhustama oma osalemist **kuritegevusega seotud ohte käsitleva valdkondadevahelise Euroopa platvormi** tegevuses.
- Lääne-Balkani partnerid, kes ei ole seda veel teinud, peaksid allkirjastama halduskokkulepped, et saada **Euroopa rändevõrgustikus** vaatleja staatus.
- Lääne-Balkani partnerid peaksid jätkama oma poliitika kiiret **vastavusse viimist ELi viisapoliitikaga**, eelkõige suhetes nende riikidega, kes kujutavad endast ELi jaoks ebaseadusliku rände või julgeolekuohtu, et vältida ELi liikmesriikide rände- ja varjupaigasüsteemide kuritarvitamist.

- Lääne-Balkani partnerid jätkavad tihedas koostöös ELiga oma **tagasisaatmissüsteemide tõhustamist**, sealhulgas tugevdades koostööd peamiste päritoluriikidega. EL jätkab rahalise ja tehnilise toe andmist, muu hulgas **Euroopa Piiri- ja Rannikuvalve Ameti (Frontex)** kaudu.
- Võimalikult kiiresti tuleks sõlmida staatust käsitlevad kokkulepped, mis võimaldavad **Frontexil** siirda täiendavaid Euroopa piiri- ja rannikuvalverühmi Lääne-Balkanile, ning kõiki staatust käsitlevaid kokkuleppeid tuleks maksimaalselt kasutada, et tagada tihe koostöö, sealhulgas Frontexi töötajate tõhus siirmine partnerite toetamiseks.
- Lääne-Balkani partnerid peaksid veelgi tihendama koostööd **ELi varjupaigaameti ja Europoliga**.

Terrorismivastane võitlus

- EL jätkab koostööd Lääne-Balkani partneritega võitluses terrorismi ja vägivaldse äärmusluse kõigi vormide vastu, muu hulgas selleks, et tegeleda ohtudega, mis on seotud **vägivaldse paremäärmusluse** ja internetis leviva **vägivaldse äärmusliku sisuga** ning **võimalike rünnakutega elutähtsa taristu ja avaliku ruumi vastu**.
- Lääne-Balkani partneritele esitatakse 2025. aasta esimesel poolaastal uus **Lääne-Balkani terrorismivastase võitluse ühine tegevuskava**, mis peaks heaks kiidetama järgmisel ELi ja Lääne-Balkani ministrite justiits- ja siseküsimuste teemalisel foorumil.

Võitlus organiseeritud kuritegevuse vastu

- EL ja Lääne-Balkani partnerid jätkavad võitlust raske ja organiseeritud kuritegevuse, eelkõige **rahapesu, korruptsiooni, ebaseadusliku relvakaubanduse ja uimastikaubanduse** vastu EMPACTi hõlbustatud koostöö kaudu, keskendudes samal ajal kõige ohtlikumatele kuritegelikele võrgustikele.
- Lääne-Balkani partnerid peaksid suurendama proaktiivset **osalemist EMPACTi** tegevuses ja **koostööd Europoliga**.

- EL toetab Lääne-Balkani partnereid nende jõupingutuste suurendamisel, et viia ellu asjakohaseid reforme ning **tõhustada piiriülest koostööd õiguskaitse ja kriminaalõiguse** valdkonnas kõnealuses piirkonnas, Euroopas ja mujal, eelkõige Ladina-Ameerikaga. Lääne-Balkani partnerid peaksid kasutama kõiki Euroopa Liidu Õiguskaitsekoolituse Ameti pakutavaid koolitusvõimalusi.
- Lääne-Balkani partnerid peaksid saavutama **häid tulemusi** korruptsiooni, organiseeritud kuritegevuse ja rahapesu juhtumite uurimisel, nende eest süüdistuste esitamisel ja lõplike süüdimõistvate kohtuotsuste tegemisel, parandades samal ajal koostööd eri jurisdiktsioonide vahel ning tagades nii kuriteoohvrite õigused kui ka kahtlustatavate ja süüdistatavate õigused kooskõlas ELi *acquis*' ja rahvusvaheliste standarditega.
- Lääne-Balkani partnerite õiguskaitseasutused ja kohtusüsteemid peaksid kooskõlas ELi *acquis*'ga kasutama organiseeritud kuritegevuse juhtumite puhul süstemaatiliselt **finantsuurimisi** ning neil peaksid olema **vajalikud volitused** vara jälitamiseks, tuvastamiseks, arestimiseks ja konfiskeerimiseks.
- Võttes arvesse uimastite tarvitamise ja **ebaseadusliku uimastikaubanduse** laastavaid tagajärgi meie ühiskonna tervisele ja julgeolekule, jätkavad ja tõhustavad EL ja Lääne-Balkani partnerid ühiseid jõupingutusi tõenditel põhineva, integreeritud, valdkondadevahelise ja tasakaalustatud lähenemisviisi kaudu, mis tuleks sätestada meie vastavates uimastistrateegiates.
- Lääne-Balkani partnerid peaksid looma **riiklikud uimastiseirekeskused ja riiklikud varajase hoiatamise süsteemid** ning panema need täielikult toimima, et arendada edasi koostööd Euroopa Liidu Uimastiametiga, kellega tuleks sõlmida täiendavad koostöölepingud.
- Lääne-Balkani partnerid peaksid kaotama **väike- ja kergrelvade ebaseadusliku kaubanduse ja leviku** ning tegema EMPACTi raames kõrgetasemelist koostööd tulirelvade salakaubaveo vastu võitlemisel, st osaledes aktiivselt Kagu-Euroopa ühismeetmete päeval. EL jätkab Lääne-Balkani toetamist, sealhulgas kahe hiljuti vastu võetud piirkondliku projekti kaudu, mille väärtus on vastavalt 4 miljonit eurot ja 3,8 miljonit eurot Lääne-Balkani väike- ja kergrelvade tegevuskava rakendamiseks ning relvastuskontrolli toetamiseks üldiselt.

- Lääne-Balkani partnerid peaksid jätkuvalt rakendama väike- ja kergrelvade muudetud tegevuskava, mis 2024. aastal Budvas toimunud ELi ja Lääne-Balkani ministrite justiits- ja siseküsimuste teemalisel foorumil hiljuti heaks kiideti.

Justiitsküsimused

- Kuna neli Lääne-Balkani kandidaatriiki lisati esimest korda **komisjoni 2024. aasta õigusriigi olukorda käsitlevasse** aruandesse, kutsuti nad 2024. aasta septembri üldasjade nõukogu istungile, et arutada nende vastavaid õigusriigi olukorra suundumusi. EL jääb ootama ülejäänud partnerite kaasamist sellesse protsessi, kui vajalikud tingimused on täidetud.
- Lääne-Balkani partnerid peaksid võtma vastu või säilitama **regulatiivse ja institutsioonilise raamistiku**, sealhulgas sõltumatu andmekaitse järelevalveasutuse, et tulemuslikult rakendada Eurojustiga tehtava operatiivkoostöö jaoks vajalikke **andmekaitsestandardeid** kooskõlas 2018. aasta Lääne-Balkani terrorismivastase võitluse ühise tegevuskavaga.
- Lääne-Balkani partnerid peaksid tõhustama koostööd Eurojustiga ja kasutama kõiki võimalusi, mida pakutakse piiriüleste kriminaalasjade ühiste uurimisrühmade moodustamiseks.
- Lääne-Balkani partnerid, kes ei ole seda veel teinud, peaksid sõlmima koostöölepingud ja jätkama koostööd **Euroopa Prokuratuuriga (EPPO)**.
- Lääne-Balkani partnerid peaksid ratifitseerima rahvusvahelised konventsioonid **kriminaal- ja tsiviilasjades tehtava õigusalase koostöö** valdkonnas, eelkõige Haagi rahvusvahelise eraõiguse konverentsi välja töötatud konventsioonid, ja neid rakendama.
- Lääne-Balkani partnerid peaksid võtma vastu **e-õiguskeskkonna strateegiad**, ajakohastama olemasolevaid ning jätkama järjepidevat edasiminekut **kohtusüsteemide digitaliseerimisel**, mis hõlmab täielikult toimivate kohtuasjade haldamise süsteemide ja infosüsteemide loomist, kasutades igakülgset ära kõiki olemasolevaid vahendeid.

- Lääne-Balkani partnerid peaksid vastu võtma vajalikud reeglid ja haldustavad, et tagada **kuriteoohvritele õiguskaitse kättesaadavus**, vajalik **tugi ja kaitse** ning võimalus **osaleda kriminaalmenetluses**.
 - Lääne-Balkani partnerid peaksid **Ukrainas toime pandud** sõjakuritegude ja muude kõige raskemate **kuritegude** uurimise ja nende eest vastutusele võtmise koordineerimisel **toetama Eurojusti** ning panustama mitterahaliselt eksperditeadmiste kujul.
-